

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 18ης Ιουλίου 2007*

Στην υπόθεση C-503/04,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 228 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2004,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον B. Schima, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπούμενη από τον W.-D. Plessing και την C. Schulze-Bahr, επικουρούμενους από τον H.-J. Prieß, Rechtsanwalt,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

υποστηριζόμενη από

τη **Γαλλική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη από τους G. de Bergues και J. C. Gracia, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

το **Βασίλειο των Κάτω Χωρών**, εκπροσωπούμενο από την H. G. Sevenster και τον D. J. M. de Grave,

τη **Δημοκρατία της Φινλανδίας**, εκπροσωπούμενη από την T. Rynhä, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

παρεμβαίνοντες,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, P. Kūris, K. Schiemann, J. Makarczyk και J.-C. Bonichot, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak

γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 7ης Δεκεμβρίου 2006,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 28ης Μαρτίου 2007,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, μη έχοντας λάβει τα μέτρα που απορρέουν από την απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, C-20/01 και C-28/01, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 2003, σ. I-3609), σχετικά με τη σύναψη συμβάσεως αποχετεύσεως των λυμάτων της κοινότητας του Bockhorn (Γερμανία) και συμβάσεως για τη διάθεση των απορριμμάτων της πόλης του Braunschweig (Γερμανία), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 228, παράγραφος 1, ΕΚ, καθώς και να υποχρεώσει το εν λόγω κράτος μέλος να καταβάλει στην Επιτροπή, στον λογαριασμό «ίδιοι πόροι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», χρηματική ποινή ύψους 31 680 ευρώ για κάθε ημέρα καθυστέρησης στη θέσπιση των μέτρων που είναι αναγκαία προς συμμόρφωση με την απόφαση αυτή, όσον αφορά τη σύμβαση σχετικά με κοινότητα του Bockhorn, και ύψους 126 720 ευρώ για κάθε ημέρα καθυστέρησης στη θέσπιση των μέτρων που είναι αναγκαία προς συμμόρφωση με την εν λόγω απόφαση όσον αφορά τη σύμβαση σχετικά με την πόλη του Braunschweig, τούτο δε από της δημοσίευσής της εκδοθείσας αποφάσεως μέχρι της θέσεως σε εφαρμογή των εν λόγω μέτρων.

- 2 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 6ης Ιουνίου 2005, επιτράπηκε στην Γαλλική Δημοκρατία, στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών και στη Φινλανδική Δημοκρατία να παρέμβουν προς στήριξη των αιτημάτων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

Το νομικό πλαίσιο

- 3 Η οδηγία 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων (ΕΕ L 395, σ. 33), προβλέπει στο άρθρο της 2, παράγραφος 6:

«Τα αποτελέσματα της άσκησης των εξουσιών που προβλέπονται στην παράγραφο 1 επί της σύμβασως που ακολουθεί την ανάθεση μιας σύμβασης δημοσίου θα καθορίζονται από το εθνικό δίκαιο.

Εκτός από την περίπτωση κατά την οποία μια απόφαση πρέπει να ακυρωθεί προτού χορηγηθεί αποζημίωση, ένα κράτος μέλος μπορεί επίσης να προβλέπει ότι, μετά τη σύναψη της σύμβασης που ακολουθεί την ανάθεση της σύμβασης του δημοσίου, οι εξουσίες της υπεύθυνης για τις διαδικασίες προσφυγής αρχής περιορίζονται στη χορήγηση αποζημίωσης σε κάθε πρόσωπο που υπέστη ζημία από παράβαση.»

- 4 Σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/665:

«Η Επιτροπή μπορεί να επικαλείται τη διαδικασία που προβλέπεται στο παρόν άρθρο εφόσον, πριν από τη σύναψη σύμβασως, θεωρήσει ότι, κατά τη διαδικασία σύναψης σύμβασως του δημοσίου η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των οδηγιών 71/305/ΕΟΚ και 77/62/ΕΟΚ, έχει διαπραχθεί σαφής και κατάφωρη παράβαση των κοινοτικών διατάξεων περί συμβάσεων του δημοσίου.»

Η προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γερμανίας

5 Με τα σημεία 1 και 2 του διατακτικού της προαναφερθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Γερμανίας, το Δικαστήριο αποφάσισε:

«1) Δεδομένου ότι η κοινότητα του Bockhorn (Γερμανία) παρέλειψε να δημοσιεύσει πρόσκληση προς υποβολή προσφορών σχετικά με τη σύναψη συμβάσεως για την αποχέτευση των λυμάτων της και να δημοσιεύσει το αποτέλεσμα της διαδικασίας συνάψεως της σχετικής συμβάσεως στο συμπλήρωμα της *Επίσημης Εφημερίδας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη λόγω της συνάψεως της ως άνω δημόσιας συμβάσεως παροχής υπηρεσιών τις υποχρεώσεις της από το άρθρο 8 της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων υπηρεσιών κατά τη σύναψη δημόσιας συμβάσεως υπηρεσιών, σε συνδυασμό με τα άρθρα 15, παράγραφος 2, και 16, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής [ΕΕ L 209, σ. 1].

2) Δεδομένου ότι ο δήμος του Braunschweig (Γερμανία) συνήψε σύμβαση για τη διάθεση των απορριμμάτων του κατόπιν διαδικασίας με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση σχετικής προκηρύξεως, μολοντί δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις του άρθρου 11, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/50 για τη σύναψη συμβάσεως με απευθείας ανάθεση χωρίς πρόσκληση προς υποβολή προσφορών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη λόγω της συνάψεως της εν λόγω δημόσιας συμβάσεως παροχής υπηρεσιών τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 8 και 11, παράγραφος 3, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής.»

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

6 Με το από 27 Ιουνίου 2003 έγγραφο, η Επιτροπή κάλεσε τη Γερμανική Κυβέρνηση να της κοινοποιήσει τα μέτρα που έλαβε για την εκτέλεση της προαναφερθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Γερμανίας.

- 7 Επειδή η Επιτροπή δεν ικανοποιήθηκε από την απάντηση της Γερμανικής Κυβερνήσεως της 7ης Αυγούστου 2003, κάλεσε στις 17 Οκτωβρίου 2003 τις γερμανικές αρχές να διατυπώσουν παρατηρήσεις εντός προθεσμίας δύο μηνών.
- 8 Με την από 23 Δεκεμβρίου 2003 ανακοίνωση, η Γερμανική Κυβέρνηση κοινοποίησε έγγραφο που είχε απευθύνει στις αρχές Δεκεμβρίου του 2003 στην Κυβέρνηση του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξωνίας, με το οποίο κάλεσε το ομόσπονδο αυτό κράτος να μεριμνήσει για την τήρηση της ισχύουσας νομοθεσίας σε θέματα συνάψεως δημοσίων συμβάσεων και να της κοινοποιήσει τα μέτρα βάσει των οποίων μπορεί να αποφευχθεί η επανάληψη παρεμφερών παραβάσεων στο μέλλον. Εξάλλου, η Γερμανική Κυβέρνηση έκανε μνεία του άρθρου 13 του διατάγματος για την ανάθεση δημοσίων έργων (Vergabeverordnung), διατάξεως που άρχισε να ισχύει την 1η Φεβρουαρίου 2001, η οποία προβλέπει ότι οι συμβάσεις που συνάπτονται με τις δημόσιες αναθέτουσες αρχές είναι άκυρες αν οι απορριφθέντες προσφέροντες δεν ενημερώνονται για τη σύναψη των εν λόγω συμβάσεων εντός προθεσμίας δεκατεσσάρων ημερών πριν από την ανάθεση του έργου. Η κυβέρνηση αυτή ισχυρίστηκε επίσης ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν απαιτεί τη λύση των δύο επίδικων συμβάσεων στην υπόθεση που οδήγησε στην προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γερμανίας.
- 9 Την 1η Απριλίου 2004, η Επιτροπή απηύθυνε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αιτιολογημένη γνώμη, στην οποία η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας απάντησε στις 7 Ιουνίου 2004.
- 10 Επειδή η Επιτροπή θεώρησε ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν έλαβε τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της προαναφερθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Γαλλίας, αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

Επί του αντικειμένου της προσφυγής

- 11 Η Επιτροπή, εφόσον η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας γνωστοποίησε με το υπόμνημα αντικρούσεως ότι θα προέβαινε, στις 28 Φεβρουαρίου 2005, στην ακύρωση της συμβάσεως που είχε συνάψει η κοινότητα του Bockhorn σχετικά με την αποχέτευση των λυμάτων της, δήλωσε με το υπόμνημα απαντήσεως ότι δεν εμμένει στην προσφυγή της ούτε στο αίτημα επιβολής χρηματικής ποινής όσον αφορά την εν λόγω σύμβαση.

- 12 Έτσι, εφόσον η Επιτροπή παραιτήθηκε εν μέρει της προσφυγής της, η προσφυγή αυτή πρέπει να εξεταστεί μόνον όσον αφορά τη συναφθείσα από τον δήμο του Braunschweig σύμβαση για τη διάθεση των απορριμμάτων.

Επί του παραδεκτού

- 13 Πρώτον, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας προβάλλει την έλλειψη εννόμου συμφέροντος της Επιτροπής διότι δεν υπέβαλε αίτηση ερμηνείας κατά την έννοια του άρθρου 102 του Κανονισμού Διαδικασίας. Σύμφωνα με το εν λόγω κράτος μέλος, η διαφορά σχετικά με το ζήτημα του ποιες συνέπειες απορρέουν από την προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γερμανίας μπορούσε και έπρεπε να λυθεί στο πλαίσιο αιτήσεως ερμηνείας της αποφάσεως αυτής, και όχι στο πλαίσιο προσφυγής βάσει του άρθρου 228 ΕΚ.

- 14 Ωστόσο, η άποψη αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

- 15 Πράγματι, στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ, το Δικαστήριο υποχρεούται μόνο να διαπιστώσει ότι παραβιάστηκε διάταξη του κοινοτικού δικαίου. Δυνάμει του άρθρου 228, παράγραφος 1, ΕΚ, απόκειται στη συνέχεια, στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου (βλ., συναφώς, απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2004, C-126/03, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 2004, σ. I-11197, σκέψη 26). Επομένως, εφόσον το ζήτημα του ποια είναι τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση αποφάσεως διαπιστώνουσας παράβαση βάσει του άρθρου 226, παράγραφος 2, ΕΚ δεν έχει σχέση με το αντικείμενο τέτοιας αποφάσεως, το ζήτημα δεν μπορεί να αποτελέσει το αντικείμενο αιτήσεως ερμηνείας της αποφάσεως αυτής (βλ. επίσης, συναφώς, διάταξη της 20ής Απριλίου 1988, 146 και 431/85, Maindiaux κ.λπ. κατά CES κ.λπ., Interpretation Ερμηνεία, Συλλογή 2004, σ. 2003, σκέψη 6).
- 16 Περαιτέρω, ακριβώς στο πλαίσιο ενδεχομένως προσφυγής ασκούμενης βάσει του άρθρου 228, παράγραφος 2, ΕΚ, απόκειται στο κράτος μέλος, το οποίο υποχρεούται να αντλήσει τις συνέπειες που θεωρεί ότι απορρέουν από τη διαπιστώνουσα παράβαση απόφαση, να δικαιολογήσει το βάσιμο των συνεπειών αυτών, εάν η Επιτροπή τις επικρίνει.
- 17 Δεύτερον, με το υπόμνημα ανταπάντησεως, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, υποστηριζόμενη από το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, ζητεί από το Δικαστήριο να περατώσει τη διαδικασία κατ' εφαρμογήν του άρθρου 92, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, εφόσον η προσφυγή κατέστη άνευ αντικειμένου από τη στιγμή που τέθηκε επίσης τέλος, με ισχύ από τις 10 Ιουλίου 2005, στη συναφθείσα από τον δήμο του Braunschweig σύμβαση για τη διάθεση των απορριμμάτων.
- 18 Η Επιτροπή, με τις παρατηρήσεις της σχετικά με τα υπομνήματα παρεμβάσεως της Γαλλικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου των Κάτω Χωρών και της Φινλανδικής Δημοκρατίας, απαντά ότι διατηρεί έννομο συμφέρον να ζητήσει από το Δικαστήριο να αποφανθεί ως προς το αν, κατά τη λήξη της προθεσμίας που τάχθηκε με την εκδοθείσα δυνάμει του άρθρου 228 ΕΚ αιτιολογημένη γνώμη, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε ήδη συμμορφωθεί προς την προαναφερθείσα απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Γερμανίας. Ωστόσο, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι δεν τίθεται πλέον ζήτημα επιβολής χρηματικής ποινής.

- 19 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, κρίσιμος χρόνος για να εκτιμηθεί η ύπαρξη παραβάσεως κατά την έννοια του άρθρου 228 ΕΚ είναι το χρονικό σημείο της λήξεως της προθεσμίας που τάχθηκε με την εκδοθείσα δυνάμει της εν λόγω διατάξεως αιτιολογημένη γνώμη (απόφαση της 18ης Ιουλίου 2006, C-119/04, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2006, σ. I-6885, σκέψη 27 και την παρατιθέμενη νομολογία).
- 20 Εν προκειμένω, η αιτιολογημένη γνώμη, η οποία, όπως προκύπτει από τη σφραγίδα παραλαβής, παραλήφθηκε από τις γερμανικές αρχές την 1η Απριλίου 2004, έθεσε προθεσμία δύο μηνών. Ο κρίσιμος χρόνος για να εκτιμηθεί η ύπαρξη παραβάσεως βάσει του άρθρου 228 ΕΚ είναι συνεπώς η 1η Ιουνίου 2004. Ωστόσο, κατά την ημερομηνία αυτή, δεν είχε ακόμη τεθεί τέλος στη συναφθείσα από τον Δήμο του Braunschweig σύμβαση για τη διάθεση των απορριμμάτων.
- 21 Εξάλλου, η προσφυγή δεν είναι απαράδεκτη, αντίθετα προς όσα υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, διότι η Επιτροπή δεν ζητεί πλέον την επιβολή χρηματικής ποινής.
- 22 Πράγματι, εφόσον το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφασίζει την επιβολή χρηματοοικονομικής κυρώσεως, μη προταθείσας από την Επιτροπή (βλ., συναφώς, απόφαση της 12ης Ιουλίου 2005, C-304/02, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2005, σ. I-6263, σκέψη 90), η προσφυγή δεν καθίσταται απαράδεκτη για το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή θεωρεί, σε κάποιο στάδιο της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας, ότι δεν τίθεται πλέον ζήτημα επιβολής χρηματικής ποινής.
- 23 Τρίτον, όσον αφορά την αντλούμενη από το άρθρο 3 της οδηγίας 89/665 ένσταση απαραδέκτου, στην οποία αναφέρεται η γενική εισαγγελέας με το σημείο 44 των προτάσεών της, επισημαίνεται ότι η ιδιαίτερη διαδικασία της εν λόγω διατάξεως αποτελεί προληπτικό μέτρο το οποίο δεν μπορεί ούτε να παρεκκλίνει από τις εκ του άρθρου 226 ΕΚ και 228 ΕΚ αρμοδιότητες της Επιτροπής ούτε να τις υποκαταστήσει (βλ., συναφώς, απόφαση της 2ης Ιουνίου 2005, C-394/02, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 2005, σ. I-4713, σκέψη 27 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

24 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η προσφυγή είναι παραδεκτή.

Επί της ουσίας

- 25 Η Επιτροπή φρονεί ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν έλαβε επαρκή μέτρα για να συμμορφωθεί προς την προαναφερθείσα απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Γερμανίας, διότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν πρόεβη, πριν από την ημερομηνία λήξεως της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, στη λύση της συναφθείσας από τον δήμο του Braunschweig συμβάσεως για τη διάθεση των απορριμμάτων.
- 26 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας επαναλαμβάνει την άποψη που διατύπωσε με την από 23 Δεκεμβρίου 2003 ανακοίνωση της Γερμανικής Κυβερνήσεως ότι δεν απαιτείται η λύση των συμβάσεων που αφορά η εν λόγω απόφαση και υποστηρίζει ότι οι αναφερόμενες με την ανακοίνωση αυτή παρεμβάσεις αποτελούν επαρκή μέτρα για τη συμμόρφωση προς την εν λόγω απόφαση.
- 27 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 12 της προαναφερθείσας αποφάσεως της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Γερμανίας, ο δήμος του Braunschweig και η Braunschweigsche Kohlebergwerke συνήψαν σύμβαση με την οποία ανατέθηκε στην επιχείρηση αυτή, από τον Ιούνιο/Ιούλιο 1999, και για διάρκεια 30 ετών, η διάθεση των απορριμμάτων για θερμική επεξεργασία.
- 28 Ωστόσο, όπως επισημαίνει η γενική εισαγγελέας με το σημείο 72 των προτάσεών της, τα μέτρα που επικαλείται η Γερμανική Κυβέρνηση με την από 23 Δεκεμβρίου 2003 ανακοίνωσή της αφορούν αποκλειστικά την πρόληψη συνάψεως νέων συμβάσεων που θα συνιστούσαν παραβάσεις παρεμφερείς με τις διαπιστωθείσες. Αντιθέτως, τα μέτρα αυτά δεν εμπόδισαν το ότι η συναφθείσα από τον Δήμο του Braunschweig σύμβαση εξακολουθούσε να παράγει πλήρως τα αποτελέσματά της κατά την 1η Ιουνίου 2004.

- 29 Επομένως, εφόσον δεν τέθηκε τέλος στην εν λόγω σύμβαση κατά την 1η Ιουνίου 2004, η παράβαση εξακολουθούσε κατά την ημερομηνία αυτή. Πράγματι, η προσβολή της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών εξαιτίας της παραβάσεως των διατάξεων της οδηγίας 92/50 εξακολουθεί να υφίσταται καθ' όλη τη διάρκεια της εκτέλεσεως των συμβάσεων που συνάφθηκαν κατά παράβαση της οδηγίας αυτής (προαναφερθείσα απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 36). Εξάλλου, κατά την ημερομηνία εκείνη, εικαζόταν ότι η παράβαση θα εξακολουθήσει ακόμη για δεκαετίες, λαμβανομένης υπόψη της μεγάλης διάρκειας για την οποία είχε συναφθεί η επίμαχη σύμβαση.
- 30 Ενόψει του συνόλου των περιστάσεων αυτών, σε μια κατάσταση όπως η προκειμένη, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι, όσον αφορά τη συναφθείσα από τον Δήμο του Braunschweig σύμβαση, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε λάβει, κατά την 1η Ιουνίου 2004, τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της προαναφερθείσας αποφάσεως της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Γερμανίας.
- 31 Ωστόσο, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, υποστηριζόμενη από τη Γαλλική Δημοκρατία, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών και τη Φινλανδική Δημοκρατία, ισχυρίζεται ότι το άρθρο 2, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/665, το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν στη νομοθεσία τους ότι, μετά τη σύναψη της σύμβασης που έπεται της αναθέσεως δημόσιας σύμβασης, η άσκηση προσφυγής περιορίζεται στη χορήγηση αποζημιώσεως και, επομένως, να αποκλείουν κάθε δυνατότητα λύσης της σύμβασης αυτής, απαγορεύει η διαπίστωση παραβάσεως κατά την έννοια του άρθρου 226 ΕΚ, όσον αφορά μια τέτοια σύμβαση, να συνεπάγεται την υποχρέωση λύσεώς της. Σύμφωνα με τα εν λόγω κράτη μέλη, τούτο απαγορεύεται επίσης από τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της αρχής *pacta sunt servanda*, από το θεμελιώδες δικαίωμα ιδιοκτησίας, το άρθρο 295 ΕΚ καθώς και από τη νομολογία του Δικαστηρίου σε θέματα χρονικού περιορισμού των αποτελεσμάτων μιας αποφάσεως.
- 32 Πάντως, τα επιχειρήματα αυτά δεν μπορούν να γίνουν δεκτά.

- 33 Πρώτον, όσον αφορά το άρθρο 2, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/665, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, μολονότι η εν λόγω διάταξη επιτρέπει στα κράτη μέλη να διατηρούν τα αποτελέσματα συμβάσεων συναφθεισών κατά παράβαση οδηγιών στον τομέα της συνάψεως δημοσίων συμβάσεων και προστατεύει, με τον τρόπο αυτό, τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των αντισυμβαλλομένων, δεν μπορεί όμως να έχει ως αποτέλεσμα να θεωρείται ότι η έναντι τρίτων συμπεριφορά της αναθέτουσας αρχής είναι σύμφωνη προς το κοινοτικό δίκαιο ύστερα από τη σύναψη τέτοιων συμβάσεων, διότι άλλως συρρικνώνεται το περιεχόμενο των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ περί δημιουργίας της εσωτερικής αγοράς (προαναφερθείσα απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 39).
- 34 Ωστόσο, μολονότι το άρθρο 2, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/665 δεν επηρεάζει την εφαρμογή του άρθρου 226 ΕΚ, δεν επηρεάζει ούτε την εφαρμογή του άρθρου 228 ΕΚ, ειδάλλως, σε περίπτωση όπως εν προκειμένω, συρρικνώνεται το περιεχόμενο των διατάξεων της Συνθήκης περί δημιουργίας της εσωτερικής αγοράς.
- 35 Περαιτέρω, το άρθρο 2, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/665, η οποία έχει ως αντικείμενο να εξασφαλίσει την ύπαρξη, σε όλα τα κράτη μέλη, αποτελεσματικών μέσων προσφυγής σε περίπτωση παραβίασεως του κοινοτικού δικαίου σε θέματα δημοσίων συμβάσεων ή εθνικών κανόνων που μεταφέρουν στην εσωτερική έννομη τάξη το δίκαιο αυτό, προκειμένου να διασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή των οδηγιών περί συντονισμού των διαδικασιών συνάψεως δημοσίων συμβάσεων (απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2002, C-470/99, *Universale-Bau* κ.λπ., Συλλογή 2002, σ. I-11617, σκέψη 71), αφορά, όπως προκύπτει από τη διατύπωσή του, την αποκατάσταση την οποία ο θιγείς από παράβαση διαπραχθείσα εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής μπορεί να επιτύχει από την αρχή αυτή. Ωστόσο, λόγω της εξειδίκευσής της, η διάταξη αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι διέπει και τη σχέση μεταξύ ενός κράτους μέλους και της Κοινότητας, σχέση η οποία εμπίπτει στο πλαίσιο των άρθρων 226 ΕΚ και 228 ΕΚ.
- 36 Δεύτερον, ακόμη και αν υποτεθεί ότι, σε περίπτωση λύσης της σύμβασης, οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, η αρχή *pacta sunt servanda* καθώς και το δικαίωμα της ιδιοκτησίας μπορούν να

αντιταχθούν στην αναθέτουσα αρχή από τον αντισυμβαλλόμενο της, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να τα επικαλεστεί για να δικαιολογήσει τη μη εκτέλεση αποφάσεως διαπιστώνουσας παράβαση βάσει του άρθρου 226 ΕΚ και, ως εκ τούτου, να απεκδύεται της ευθύνης που υπέχει από το κοινοτικό δίκαιο (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 17ης Απριλίου 2007, C-470/03, A.G.M.-COS.MET, Συλλογή 2007, σ. I-2749, σκέψη 72).

37 Τρίτον, όσον αφορά το άρθρο 295 ΕΚ, σύμφωνα με το οποίο «[η] Συνθήκη δεν προδικάζει με κανέναν τρόπο το καθεστώς της ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη», υπενθυμίζεται ότι, το άρθρο αυτό δεν έχει ως αποτέλεσμα τα ισχύοντα εντός των κρατών μελών καθεστώτα ιδιοκτησίας να εκφεύγουν των θεμελιωδών κανόνων της Συνθήκης (απόφαση της 13ης Μαΐου 2003, C-463/00, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2003, σ. I-4581, σκέψη 67 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Οι ιδιαιτερότητες υφισταμένου εντός κράτους μέλους καθεστώτος ιδιοκτησίας δεν μπορούν επομένως να δικαιολογήσουν την εξακολούθηση παραβάσεως που συνίσταται σε προσβολή ελεύθερης παροχής υπηρεσιών κατά παράβαση των διατάξεων της οδηγίας 92/50.

38 Κατά τα λοιπά, υπενθυμίζεται ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται διατάξεις, πρακτικές ή καταστάσεις της εσωτερικής του έννομης τάξης για να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο (προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 25, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

39 Τέταρτον, όσον αφορά τη νομολογία του Δικαστηρίου σε θέματα χρονικού περιορισμού των αποτελεσμάτων αποφάσεως, διαπιστώνεται ότι η νομολογία αυτή δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να δικαιολογήσει τη μη εκτέλεση αποφάσεως διαπιστώνουσας παράβαση βάσει του άρθρου 226 ΕΚ.

- 40 Όσον αφορά τη συναφθείσα από τον Δήμο του Braunschweig σύμβαση, μολοντί επιβάλλεται επομένως η διαπίστωση ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν είχε λάβει, κατά την 1η Ιουνίου 2004, τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της προαναφερθείσας αποφάσεως της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Γερμανίας, τούτο ωστόσο δεν ισχύει όσον αφορά την ημερομηνία εξετάσεως των πραγματικών περιστατικών από την Επιτροπή. Επομένως, δεν δικαιολογείται η επιβολή χρηματικής ποινής, την οποία εξάλλου η Επιτροπή έπαυσε να ζητεί.
- 41 Επιπλέον, τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως είναι τέτοια ώστε δεν είναι προφανώς αναγκαία η επιβολή καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού.
- 42 Συνεπώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, εφόσον κατά την ημερομηνία λήξεως της ταχθείσας με την εκδοθείσα από την Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 228 ΕΚ αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, δεν είχε λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της προαναφερθείσας αποφάσεως της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σχετικά με τη σύναψη συμβάσεως για τη διάθεση των απορριμμάτων του Δήμου του Braunschweig, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο αυτό.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 43 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του αντιδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και η τελευταία ηττήθηκε κατά το ουσιώδες μέρος των ισχυρισμών της, επιβάλλεται να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα. Σύμφωνα με την παράγραφο 4, πρώτο εδάφιο, του ίδιου άρθρου, η Γαλλική Δημοκρατία, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών και η Φινλανδική Δημοκρατία, παρεμβαίνοντα κράτη μέλη, φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, μη έχοντας λάβει, κατά την ημερομηνία λήξεως της ταχθείσας με την εκδοθείσα από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δυνάμει του άρθρου 228 ΕΚ αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, δεν είχε λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-20/01 και C-28/01), σχετικά με τη σύναψη συμβάσεως για τη διάθεση των απορριμμάτων του δήμου του Braunschweig (Γερμανία), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο αυτό.
- 2) Καταδικάζει την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στα δικαστικά έξοδα.
- 3) Η Γαλλική Δημοκρατία, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών και η Δημοκρατία της Φινλανδίας φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

(υπογραφές)